

ŽENSKI SVET

GLASILO ŽENSKIH DRUŠTEV V JULIJSKI KRAJINI

VSEBINA 2. ŠTEVILKE: @@@

OBRAZI IN DUŠE. X. — Marija Sklodowska — Curie (Zora M.)	Stran 25
MLADA LETA PAVLINE PAJKOVE. (Dr. Joža Glonar.) — (Nadaljevanje.)	„ 27
VALERIJA, HČI CESARJA DIJOKLEGIJANA. (Ivan Zorec) — (Nadaljevanje.)	„ 31
GABRIJAN IN ŠEMBILIJA. — (Dr. Ivan Lah) — Nadaljevanje	„ 36
SOCIALNA VAŽNOST DOMAČE VZGOJE. — (P.)	„ 40
ON. — Pesem — (Dušan Beg.)	„ 43
IZVESTJA: Društvena poročila. - Po ženskem svetu. - Materinstvo. - Gospodinjstvo. - Ku- hinja. - Ročno delo. - Književna poročila. - Razgovori	44, 45, 46,, 47 48.
..... UREDNICA: PAVLA HOČEVARJEVA.	

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina; Din. 48, s krojno prilogo; Din. 60; polletna; Din. 24, s krojno prilogo; Din. 30. — Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. - Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale,

?

FRANC NAROBÉ

Trst, Via Commerciale 3

priporoča slavnemu občinstvu v meslu
in na deželi svojo dobro založeno

Trgovino z jestvinami

in s kolonijalnim blagom. Konkurenčne
cene. Točna postrežba. Na željo se pošilja blago trž. odjemalcem franko na dom.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni štev. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

Obrazi in duše.

X.

Marija Sklodowska-Curie.

Bilo je v Varšavi pred kakimi 50 leti. Po mestni ulici je hodila stara ciganka; ustavila se je pred skupino deklic in opazovala mlado plavolasko, igrajočo se s tovarišicami. Ciganka jo prime za roko, gleda njene poteze in ji prorokuje sijajno bodočnost: v zreli dekliški dobi da bo zaslovela po vsem svetu, zaslovela bolj kot kraljica in cesarica . . .

Plavolasa deklica se je takrat od srca nasmejala in ko je odrasla, se je večkrat pošalila s tovarišicami na račun stare ciganke. Toda besede zasmežovane in podcenjevane vedeževalke so se izpolnile: ko je dovršila Marija Sklodowska — nekdanja plavolasa varšavska deklica — štirideseto leto, je kot gospa Curie zaslovela po vsem znanstvenem svetu preko mej evropske celine!

Nadarjena Poljakinja se je bila namreč posvetila prirodoslovnim vedam ter je študirala na pariškem vseučilišču. Že kot študentka se je odlikovala z izredno razvijajočo sposobnostjo. L. 1898. pa je zasvetila kot prava zvezda na fizikalno-kemičnem polju: odkrila je radij! Kot soproga znanega učenjaka Petra Curie-ja je neumorno delovala ž njim v laboratoriju. Po navodilu svojega moža in s predštudijami nekega drugega profesorja se ji je posrečilo odkritje; s tem pa je odprla znanstvenikom in zdravnikom nepopisno važna pota v nepoznani skrivnostni svet kemije.

Deveto leto po odkritju radija ji je umrl soprog; povozil ga je voz sredi pariške ulice. Proforski zbor je enoglasno ponudil izpraznjeno mesto na vseučilišču pokojnikovi ženi Mariji, roj. Sklodowski. Že sedemnajsto leto predava ta slovanska učenjakinja na univerzi v Parizu. Koncem minulega leta je slavila 25-letnico, odkar je odkrila radij. Ob tej priliki ji je francoska vlada poklonila nagrado 40tisoč frankov; še za življenje svojega soproga pa je prejela skupno z njim in omenjenim profesorjem — sodelavcem znano Nobelovo nagrado. Zanimivo je, da deluje v njenem laboratoriju kot asistentka tudi njena edina hčerka Irena.

* * *

Kaj je radij in kakšnega pomena je njegovo odkritje?

Kakor znano, je večina teles, posebno pa kovine, za navadne solnčne žarke neprozorna. Slavni zdravnik Röntgen pa je dognal, da vzbujajo električna sila žarke, ki prodirajo vsa telesa, celo 1 dm debele kovinske plošče. Te žarke imenujemo Röntgenove žarke. Ako se kdo postavi pred nje, prodro njegovo telo; vendar niso vsi telesni deli enako prozorni. Zato popolnoma natančno razločujemo vse kosti in koščice, uro, ki jo nosi dotična oseba v žepu, celo denar v denarnici i. t. d. Röntgenovi žarki so velikega pomena v zdravilstvu. Z njihovo pomočjo je mogoče odkriti v človeškem telesu vsako tuje telo, ki je prišlo v organizem vsled kake nezgode, n. pr. igle, železne drobce, svinčenke i. sl.

Röntgenova iznajdba je dala povod raznim drugim odkritjem. Tako so nadaljna raziskovanja dognala, da tudi nekatere kovine izžarevajo žarke, ki so podobni Röntgenovim. To lastnost izžarevanja žarkov imenujemo *radioaktivnost*.

Kmalu nato je odkrila Curiejeva s pomočjo soproga in nekega drugega učenjaka kovino, ki izžareva žarke še v mnogo, mnogo večji meri nego dotlej znane. Po dolgih mesecih težavnega in neumornega dela se jim je posrečilo izločiti iz dotične rudnine 10 mgr. težko zrnce. To novo kovino so imenovali *radij*. Pri dnevni svetlobi se ne loči od drugih kovin. Ako ga opazujemo v temi, moramo strmeti: malo zrnce žari v tako svetli luči, da človek celo lahko čita v njegovi neposredni bližini. V tistem hipu, ko prinesemo radij v sobo, se zasvetijo vse steklene in porcelanaste posode v motni skrivnostni svetlobi. V bližini radija izgube vsa električna telesa svojo električnost. Najzanimivejše pa je dejstvo, da hrani radij v sebi velikansko množino toplote, ki jo polagoma oddaja svoji okolici. Ako vržemo košček radija na led, se začne led takoj topiti. Pa še mnogo drugih važnih lastnosti so odkrili na radiju. Zato je njegovo odkritje velikega pomena v visoki znanosti, še večjega pa v zdravilstvu. Z njegovo pomočjo določijo in lečijo bolezni, ki so bile prej zdravnikom zavite v popolno temo. Predvsem upa zdravniška veda doseči velike uspehe v zdravljenju kožnih bolezni, raka in revmatizma.

(Zora M).

Mlada leta Pavline Pajkove. Dr. Joža Glonar

2.

V Gorici 21/2 1875.

Blagi gospod!

Oprostite mi, če v svojem zadnjem pismu sem Vam nehoté žalila občutljivo srce, s preojstrim priporočanjem glede ravnanja svoje slike koje mislim Vam poslati; a vedite, da ko sem Vam zadnič pisala, Vas nejem tako dobro poznala kot mislim, Vas sedaj poznati.

Edini stavek koji ste ga o svojem življenji mi pisali — da ste namreč še le 28 let star, in 15 let neozdravljivo bolan — vzbudil je v meni globoko sočutno pomilovanje in visoko spoštovanje do Vas. Pomilovanje, ker Vaša nesreča mi predstavlja burno Vašo mladost ki se bori z občutkami, z bolestanmi moralnimi in fizičnimi, z obupom ki tako pogosto Vas mora napolniti srce, i greniti vže tako grenko življenje; a spoštovanje, ker začudenija zapazim pri Vas redko lastnost, najplemenitejšo čednost: neomahljivi junaški pogum s kojim se branite proti udarcem nemile Vam osode. A ker i mene osoda vže od zibelja sovraži, ker i jaz sem nesrečna v pravem pomenu te besede, čutim se nagnena k Vam, z blagim sočutom pravega prijateljstva. Ker ste si pa sami izbrali teški posel mi bit učitelj in vodnik na literalnim polji, bodite i moj srčni prijatelj, moj zaupnik! Da mi pa to postanete me še premalo poznate; vabim Vas torej denes da se nekoliko seznanite z mojim minulim in sedanjim življenjem, z mojo družino. —

Moj oča — deželni svetovavec Josip Doljak — bil je brat, nedavno v Solkanu umerlega Matija Doljak-a, — Slovencem dobro znani mož — in mati — Pavlina Milharčič — bila je hčer nekedanijega tukajšnega nadzornika latinskih šol. Nijuna družina je obstala z dvema sinovoma — Teodoro, Enrico — katerega zadnji je umrl še v zibelji, i treh hčerá — Paolina, Enrichetta, Teodolinda — katerih najstareja sem jaz. Narodili smo se vsi v Milanu, kamor je bil oča takrat v službo, Mati umrla mi je i v Milanu⁶⁾ in sicer dajaje življenje mlaji mojej sestri Teodolindi. Do svojega četverttega leta bivala sem v Milanu, potem pak v Trstu, kamor je bil oča po bitvi 1858 leta preselijem. Leta 1861 oropala nam je smrt i drazega očeta, i sicer v najlepšej moškej starosti, v svojem 40 letu. Na smrtni postelji izročil je svojih, neizmerne nesreče še nevedenih sirot, edinemu svojemu bratu Matiju Doljaku posestnik v Solkanu. Brata, 11 letni stari dečko, izročili so koj «Loevenburgišu» zavodu na Dunanji kamor je tudi dovršil svoje študije; me sestre pa pribežale smo v stričevi hiši kamor nam je on bil vedno skrben oča do svoje prerane smrti. — Ta uzrok črnega roba mojih pisem. — Od šestega do osmega leta živela sem v Solkanu, in od osmega do štirinajstega v Gorici kamor sem bila v odgoje. Moja odgoja nej pa bila taka, da bi me kedaj sposobila za visoke namene; bila je priprosta; taka, kakor jo potrebuje priprosto deklè, ki nejma družega namena kot postati enkrat skrbna gospodarica in ljubeznjiva mater. Obiskavala sem italijansko šolo takò da sem se izurila svojega materininega jezika. Nemški jezik bil je le površen predmet, kateri se ga je učil, kedor je le hotel. Jaz sem se ga naučila takò da govorim i čitam rada, a da bi se lotila v njem kaj pisariti, nejsem toliko zmožna. Od 14 do 15 leta živela sem i v Solkanu in sicer v še popolni nezavednosti da obstoji i en omikan Slovenski narod. Da si je bil stric dober slovenski narodnjak, i pak v njegovej družini se nej govorilo ko italijanskega. Iela sem pa vendar-le koj nekoliko a nerodno kramlijati po slovenski in sicer z domačimi poslami in z vaškimi ljudmi. Pri stricu pa so večkrat hodevali slovenski njegovi prijateli, in mej njimi i najiskreneji poštovani gos. Dr. Lavrič. Lavrič, kot vnet slovenec, jel mi je razlagati lepoto slovenskega jezika; prinesel mi je slovenske knjige in, kot

mojster deklamatorike, in ker je izpoznaval da imam dobro volijo se kaj naučiti, izvolil me je za svojo učenko, katera sem mu i zvesta i marljiva bila dve leti.

On je torej v meni vzbujal prvi glas slovenske narodnosti; On je bil prvi, ki me je nekoliko seznanil se slovensko literaturo, ker poleg obilo pesmi ka sem mu morala deklamovati, deklamovala mu sem i samogovore «Valenštajna», «Device Orleanske», «Marije Stuarthe» in «Medejo». Deklamovala in igrala sem potem še velikokrat v Solkanskej in Goriškej čitalnici, ku me je navdušilo navčiti se tako lepega jezika. A navčiti ga spoznavati, govoriti, za pisariti mi še na um nej prišlo, dokler nej srce udobilo rano, dokler drugim srčnim bolečinam pridružila se je še najgrenkeja — nesrečna ljubezen! In ker mi nej bilo mogoče v sebe zadušiti toliko bolečin, iskala sem pomoči za je vsaj olajšati. In glejte! nobeden lek se mi nej zdel tako tolažljiv, kot poezija. A v slovenskem jeziku kaj pisati mi je bilo preteškò. Poskusila sem v italijanskega, a šlo mi nej iz srcá, ker slovenec je bil ki je v meni vzbudil novo grenko-slatko življenje; tedaj slovenske so morale i pesmi biti. A ker pesmariti mi nej še šlo, poskusila sem v prozo pisati; a i proza me nej zadovoljila; proza nej izrazila takò, kakor je srce čutilo, in jela sem sopeť, z velikim trudom, pesmice «kovati». —

Dva moja spisa se nahajata kot podlistka v «Soči» leta 1873 meseca Junija in Septembra z naslovom: «Prva ljubezen», «Žena v družini». — V Solkanu bil je nek dijak kateri mi je rokopise popravljaj, in jaz sem udobila pesem ali spis popravljen v roki brezi da bi bila vedela zakaj je popravljal ker skupaj nisva mogla priti da bi mi bil razložil uzroka. Zavolijo tega sem počasu napredovala, Meju tem pa je brat dovršil juridične študije na Dunaji in se preselil pred dvema letoma in pol v Gorici kamor je stopil v službo kot askultanta pri okrožni sodniji. Me sestre pa smo še vedno bivale v Solkanu. Ker je jel pa zadnje leta stric bolehati, želel je, nas videti v varne roki predno bi umrl. Zavolijo tega ustanovile smo z bratom lastno družino ter se preselile meseca novembra leta 1873 v Gorici. Z devetnajstim letim tedaj, ko človek — posebno devojka — največ potrebuje eno varno roko, da ga izvodi na pravo pot življenja, žvela sem le se še-le 23 letim starim bratom, in z mlajema sestrama. Tu je jelo moje življenje postati grenko, kot nikedar popreje. Obžalovala i tožila sem po trojih izgub in sicer, po svojih roditelijev, katera sem ja tako močno zgrešila, po ljubljenemu Solkanu, kojega sem smatrala ga kot svojo domovino in po izgubi svojega ideala. Moralne, od dolgih let užé prestane bolečine, posebno zadnje, uplivalo so na fizične moči, in život jel je bolehati. Jedno leto je uže kar zgrešim poprejšnega zdravija in od zdravnika mi je bilo strogo pripovedano se preveč truditi z duševnim delovanijem. Ker je meni pa poezija še edini lek za krvaveče rane, edino tešenje tožnih in sem še vedno, a skrivoma, kaj malega pisala. A zadnji čas jela sem premišljavati ali ne bi bolje bilo ko bi pero pustila onim, koji so zmožnej in sposobnej za jo porabiti. Zpoznavala sem; da je teško vsim pogoditi; jeden je kritikoval pesem, drugi obliko, a tretji spet mene čas, da pero nej žensko delo. Poleg vsega tega imam še brata, kateri okinčan z vsemi lastnostmi ljubeča brata, ima to edino napako da nej slovenec. Prepovedoval mi sicer nej slovensko pisanije, a nekako čmerno in nezadovoljno me pogleda, kedar zapazi me da slovensko pišem. Se Slovencami, odkari živim, v Gorici imam redko kedaj priliko občevati; pri nas zahajajo le italijanske družine, italijansko je naše družbinsko govorenije i, verujte mi, da s teškim srcem previdevala sem, da bodem prisiljena pustiti v nemar najlepšo mojo veselje — slovensko pisanije. Take in enake misli in občutki so me navdajali, ko me je došlo Vaše pismo katre me prijazno vabi poprijateliti se z Vami. A sedaj ker i Vi veste kako se z meno godi, sodite me, a potem kot odkritosrčni prijatelj nasvetujte mi kaj mi je storiti: ali boriti se proti tolikim zaprekam in nadalijevati blažiti si življenje s poezijo, ali pak se lotiti realnega življenja. —

Ne zamerite da Vam denes ne morem odgovoriti na prašanj kojih ste mi stavili, ker mi čas ne dopušča; prihodnjič. Prelepa hvala za lepo mi poslano knjigico i sodba prihodnjič.

Vbogi prijatelj! Vi hrepenite po pomladi? Bog njo kmalu naj pošilja da se bote sopet nasrkali natorininih blagost. Da! pomlad, ona je ustvarijena za občutljivo pevcovo srce; ona je ki mu vzbuja v prsih ono slatko melanholijo, katera je hrana nežnih duš. —

S prihodnjim mojim pismom udobili bote i mojo sliko; bila sem včeraj pri slikariju.

S posebnim spoštovanjem
pozdravlja Vas, Vaša prijateljica

Pavlina Doljak.⁷⁾

Krajčate moj naslov:
Wienvorstadt Nr. 7.

5.

V. Gorici 2/3. 1875.

Blagi gospod!

Srčno me je razveselilo zadnje Vaše pismo katero bilo mi je i nositelj podobe blazega moža, pesnika, novega svojega prijatelja! Spolnujem Vam denes i jaz željo, obenem mojo obljubo, pošiljaje Vam pa svojo. O Vašej sliki pisali ste mi da je dobro narejena, o mojej pak ne morem enako trditi. S tem nej rečeno, da nejsem zadeta, vendar, drugi trdè, da nej kot bi morala bit ker kaže več let nego jih štejem. —

Vže v dveh pisem mi pišete, da le zato mene želite poznati vsaj po sliki, ker videla se ne bova nikdar! Kako morete to trditi? Ali bi se ne moglo prigraditi da bi me kedaj osoda pripeljala i v Ljubljano? Mari mislite da bi jaz potem zapustila mestna zidovja, predno bi mi bilo dano obiskat dobrega svojega prijatelja? Tedaj mi več ne izustite ta žalostni nikdar! Ničesa na svetu nej nemogoče. —

Vi me nasvetujete nadaljevat izobraževati se v slovenskem jeziku, v poezijo. Dobro! nadaljevala bom, doklé bom mogla, a z Vašo pomočjo podprta. Poprašali ste me, koliko da sem se vže pečala z drugih narodov literaturami. Malo prijatelj, jako malo. Slovensko literaturo mislim poznati skoro vso. Preiskavala in prečitala sem vse slovenske knjige katere je je imela knjižnica solkanske čitalnice, katera knjižnica slovi kot najbogatejšo mej vseh čitalnic na goriškem. Le žalibog da takrat, ko sem jih čitala, umevala nejsem takò, kot bi sedaj. Rekla bi, da sem jih več pregledovala kakor pa študirala. Italijansko in nemško sem vže veliko čitala in še vedno čitam, a bolj navadne reči, n. pr. romanci, novele, spisi učeni in zabavni i. t. d. Danteja, Petrarka in drugih italjanskih pesnikov i nekoliko poznavam, i Šiler i Goethe mi nejsta neznana; prečitala sem nekđaj i nekatere Shakspearovih tragediji a to je vse pre malo za reči, da poznam literatur. Okolnosti mi pa tudi ne pripuste se preveč ukvarjati z omikovaniji same sebe, zadovoljna sem, kedar mi čas pripusti le spisat zdaj pa zdaj kako pesem. Zavoljo tega ne pričakujte nikdar o meni umetelnih spisov, kateri kažejo čitatelju koliko da se je vže pečal pisatelj znanostami. Pri meni le občutki govore, in ko bi ti kedaj onemili, umrl bi i moj revni pesniški duh.

Meni nej poezija dar nebeški, kateri bi mi bil dan da bi ž njim Slovence razveselila, ona mi je le začasni lek s kojim, ako tudi ne ozdravim ran srca, si vsaj bolečine slajšam.

Prečitala sem Vaše nemške mi poslana pesmi. Dopadejo se mi sploh, posebno pa so mi ugodili uni trije sonetje ki nesijo naslov «To mary»⁸⁾ in pa peser. «An Boris Miran», Sonetje, ker v njih veje nekakoršen melankonični duh ki je i moja last, i una omenjena pesen pa, ker takò ponižno o sebi pové, namreč o Vas:

Vaš «dnevnik ljubezni»⁹⁾ mi dopade, veselim ga nadaljevat. I jaz sem gos. Pajku vže pred polim letom poslala trije sonetje in štir pesni, a ne vem zakaj da jih še — razven zadnjo, najrevnejšo¹⁰⁾ — ne objavlja v «Zoro». Da so dobre, mi je sam pismeno in tudi vže v listnice «Zore»¹¹⁾ naznanjal; čudno se mi vendar dozdeva, da tako dolgo odlašja.

O vas izdane pesmi gos. brata so i kinč majhne moje knjižnice; prikupile so se meni zelò i to se svojim nedolžnim govorenji katero mi boža srce pri njih čitanju.

Nasvetovali ste mi Levstikovo slovnico, nej davno kar sem si nakupila Janežičovo, vendar rada nakupim si i uno o Vas nasvetovano če mislite, da bi mi ta preje poprijaznila se slovenskim jezikom.

S prihodnjem mojim pismom poslala Vam bom vže nekaj v popravo, a za Boga! ne vstrašite se preslabej mojej pisavi in, da si morate z meno ostri bit; imejte i z meno potrpljenje. «Parnazova pota so težavna» ste mi zadnič pisali, a i učiteljeve dolžnosti so težavne.

Srčno se zahvaljujem Vašej sestri ki se mene, nepoznano, spominja; odvracam jej enak srčni pozdrav!

H koncu sprejmite i Vi presrčni pozdrav
o Vašej prijateljice

Pavline Doljak.

4.

Blagi prijatelj!

V Gorici 6/3 1875.

Ker sem bila pismeno poprašala gos. Pajk-a za vzrok, da mojih pesem še ne objavlja, in ker sem mu zagotovila, da bom «Zori», dokler bom mogla, s pesmami podpirala ter mu še pristavila da hranim vže nekotih, ki želè prit na svitlo, odgovoril mi je denes ter me prosil, naj mu ovih pesem pošiljam, ker mu bodo služile za prilogi letošnej «Zori», koja, mislim, bode obstojila v jednej posebnej knjigi.

Zategadelj si predrzнем Vam poslat v popravo vse pesmi; koje mu mislim poslati ter Vas prosim, da mi kar odkrito poveste katera je in katera nej za tisk.

Odkari sem Solkan zapustila, pesmi kojih spišem hranim, dok mi pride redka prilika je dat komu v popravo. Med tem časom pa je večkrat pregledavam in tako najdem zmerom še sama kaj za popraviti. Od meseca Septembra pa mi nej bilo dano najti popravitelja in zavoljo tega Vam pošiljem denes vse pesni, koje sem od unega časa spisala, Ko ne bi bil želel gos. Pajk je vže zdaj imeti, poslala bi Vam bila le zdaj pa zdaj kako v popravo, a takò, prisiljena sem, nadlegovat Vas kar na enkrat s tolikim trudom, Kaj ne da zavoljo tega ne bote hudi na-me?

Pa še jedno prošnjo imam do Vas. Namreč, da mi popravljenje, če le mogoče, v teku osmih dneh zgotovite, ker moram gosp. Pajku kar preje mogoče naproseno poslat. —

Upam, da ste moje zadnje pismo se sliko vred dobili. — Ne zamerite ako mi denes nej mogoče daljši z Vami se pomuditi; čas mi ne dopušča. Bodite mi pristrčno pozdravljeni!

Hvaležna Vam prijateljica

Pavlina Doljak.

⁹⁾ Anonimni bijograf piše v «Slovenskem narodu» 1901, štev. 124, o priliki Pavlinine smrti, da je bila njena mati dvorna dama na burbonskem dvoru.

⁷⁾ Vsebino tega pisma je Cimperman v svojem poročilu Lucinki Kraljičevi 1. marca 1875 stisnil v besede, da ga Pavlina prosi, naj bode njen «srčni prijatelj, njen zaupnik» («Lj. Zvon», 1920, str. 650).

⁸⁾ Pravilno «To Mary»!

⁹⁾ Venec pesmi, ki jih je Cimperman pod Rückertovim geslom «Die Liebe ist der Dichtung Stern» priobčil v treh številkah IV. tečaja «Zore» (1875).

¹⁰⁾ «Lep dokaz». («Zora», 1875, str. 26).

¹¹⁾ «Gospodična P. D.: Hvala za poslano. Pride kmalu na vrsto. Pozdrav!» («Zora», 1875, str. 24).

Valerija, hči cesarja Dijoklecijana. (Ivan Zorec)

(Csnutek zgodovinskega romana.)

II.

Učeni Evtih, bivši učitelj na cesarskem dvoru in sedanj še zadosti ugledni suženj in neke vrste zaupnik Scipijona Libanija, se je hudo razveselil, ko mu je še tisti dan gospodar ukazal, naj gre v cesarjevo palačo in naj pozve pri prvem dvorjaniku Klavdiju Basaniju, kdaj bi Scipijon Libanij, najvdanejši oboževavec in prezvesti občudovavec božanstvenega cesarja, smel poklekniti pred gospoda in vladarja, da mu oči še enkrat občudujejo svetli dijadem na premodri glavi presvetlega, preslavnega gospodarja.

«A jaz bom videl Valerijo!» se je veselil, ko je spotoma ponavljal gospodarjev ukaz, da bi ga dobesedno in svečano govoril pred dvorjanikom v palači.

In spet je bilo samo stvarstvo božje svetla priča njegovega čistega veselja.

Za njim so se v popoldanskem solncu bleščali mogočni stolpi, izza njih so široko in visoko rastle bele palače bogatega, šumnega velemesta Solina.

Severno in vzhodno od mesta so kipele v čisto modrino jasnega neba sami goli in stegnjeni vrhovi visokih gorá.

Kaj ti je tam zadaj?

Onostran škrbinastih, od burje in nalivov razjedenih grebenov živi narod Ilirov, svobodoljubno ljudstvo kmetovavcev, pastirjev in lovcev, ki se jih bojijo celo rimske legije same...

Pod gorami, ki jim je položno podnožje pršeče pralo bučno morje, se je vil zelen pas pisanih vrtov in sočnih vinogradov, sredi njih so slikovito sedeli gosposki dvorci in sivozeleni oljčni nasadi so v miru božjem objemali vrtove in vinograde in dvorce.

Ha-ha-ha! Prav, le smeji se, duša, ko so ti oči polne solčnih žarkov in navdušene pijanosti...

Jutranja rosa je vrtove in vinograde osvežavala, morski vetrovi so jih hladili, da so pokojneje in lažje dočakovali večernega ohladila in okrepčila.

Ha-ha-ha! Glejte nò, morje; ali je to morje? Mar ni to le velika solza božja, ki se je od veselja, ko je ustvaril ta lepi svet, utrnila dobremu Bogu, da se imajo kje okopavati nebeške ovčice in da si ob tihih večerih v gladkem ogledalu gizdavo ogledujejo svetle obražčke drobne božje devičice, ko pomežikujejo lepoti, ki se je razsula iz samih nebes in se ustavila tu, prav tu...

Ha-ha-ha!

Beli oblaki so kakor ovčice hiteli k solncu, da bi se napili njegove svetlobe; potlej so se spet jadrno razletavali po širni nebesni livadi — in za njimi je gledalo solnce in jih je zavračalo s svetlimi, dolgimi rokami.

O, morje ni bilo enolično pusto in samo neizmerno; hropelo je v silnem, junaškem zagonu ob razpraskanih čeréh, a tam daleč in čisto blizu so kipele iz vodá zleknjeni zeleni otoki, trdni varuhi teh tihih solčnih krasot...!

Ha-ha-ha! Kakor zelene palme po ravnem, vročem, neskončnem polju...

Evtih je šel čez rečico Jader; na široki cesti, ki se je stegovala pred njim, so sukljali norčavi vrtinčki plešočega vetra.

Čez jarke in doline so se na levi strani ceste peli trdni oboki, po njih je tekel obzidan vodovod, ki je bil pod Klisom ujel deviški izvir Jadra in ga pošiljal Dijoklecijanovi palači.*)

Vrhu kratkega klanca je Evtih postal in gledal.

Iz nedopovednih krasot solnčnega morsklega zaliva in bujnega zelenja velikih vrtov, ki so jih stražili posebni stražniki, je široko in oblastno krajevala velikanska palača, bivališče slavnega cesarja Kaja Avrelija Valerija Dijoklecijana, odkar se je bil odpovedal posvetni slavi in oblasti.

O čudežni lepoti sloveče palače je Evtih slišal že v Rimu.

Libanijevemu poslancu so tudi zdaj bile vse misli v Dijoklecijanovi palači.

Da, štiri široke ceste so jo rezale v velike četverokotnike, šestnajst stolpov jo je stražilo. Močno zidovje je bilo iz trogirskega marmorja, petdesetindva stebra, ki sta nosila visoke prehode ob vsem dolgem morskem pročelju, in svetlih svodi nad njimi so bili iz egipškega granita.

Okoli in okoli palače so se raztezali širni vrtovi z najbujnejšimi nasadi, ki jih je veliki cesar gojil prav rad tudi osebno sam.

Ko je Evtih prišel do vrtov pred «zlatimi vrati» palače, se je bil že utrudil in oznojil. Zakaj vroče je bilo in hodil je hitro, tako se mu je mudilo, da bi čim prej videl Valerijo.

Ali izza vrtne ograje je naenkrat stopil mož v sivi suženjski raševini in mu je zaklical:

«Panangel, zvesti čuvaj tega vhoda, vpraša: Kam hočeš, o potnik?»

«Evtih, prepokorni sluga plemenitega Scipijona Libanija, očeta domovine in starešine v premoogočnem mestu Rimu, nosi pozdrav oblastnemu Klavdiju Basijan!» mu je urno in gladko odgovoril poslanec iz Solina.

Panangel se je ozrl in poklical drugega čuvaja, ki je hodil ob vrtni ograji.

«Arhiloh, moj tovariš, te spremi v stanovanje cesarjevega hišnega svetovavca», je Panangel rekel in se poklonil poslancu plemenitega Rimljana.

«Zdrav bodi!» se je Evtih zahvalil in je urno šel z Arhilohom po belih, senčnih stezah in skozi «zlata vrata» v mogočno palačo.

Klavdij Basijan se je čutil zelo počaščen po Libanijevem pozdravu in naročilu, ki ga je prinesel zgovorni Evtih.

«Tu počakaj!» je dostojanstveno rekel in takoj šel k cesarju. Vedel je, da se bo zelo prikupil staremu vladarju, ki je rad imel Scipijona Libanija.

«Gaj Avrelij Valerij Dijoklecijan, božanstveni cesar, pozdravlja plemenitega Scipijona Libanija, prijatelja, in mu naznanja, da bo žrtvoval bogu

*) Mesto Split še danes dobiva vodo po Dijoklecijanovem vodovodu. — Pis.

Eskulapu zahvalno žrtev, ko bo po tako dolgem času spet objel veleplemenitega, velemodrega in veleučenegega svojega svetovavca —!» je še dostojanstveneje govoril, ko se je vrnil.

Evtih je pokleknil, dal desno roko na srce in se poklonil, izkazujoč čast, kakor jo je zahteval strogi obred na dvoru cesarja Dijoklecijana.

Nato je vstal in prosil:

«Dovoli, o plemeniti Klavdij Basijan, da te vprašam, ali bi smel videti knežno Valerijo, ki sem ji bil učitelj, kakor ti je znano».

«Zakaj, poslanec modrega Scipijona Libanija?»

«Ker vem, da bi mi ukazala, naj ji poročam o modrijanih in njih naukih, ki se širijo, odkar je zapustila Rim».

«Dvomim, da bi potrebovala tvojih modrosti», se je nasmehnil Klavdij Basijan. «Ali pojdi in sužnjica te bo spremila do Valerijinih soban».

Basijan je plosknil in ukazal sužnju, ki se je prikazal v okviru vrat, naj Serena, sužnjica, vodi Libanijevega poslanca do knežne Valerije.

Valerija je počivala ob nizki mizici, v naročju je imela zvitke pergamentov. Ko je Evtih vstopil, je naglo vstala, dvignila roke in se nasmehnila:

«Ali si, ali nisi, o Evtih, učitelj in voditelj moj?»

«Slava Jezusu Kristu, odrešeniku našemu!» je tudi Evtih dvignil roke in pogledal proti nebu.

«Slava mu na vekov veke!» je odgovorila Valerija in se prekrizala.

«Še je to moja Valerija!» se je razveselilo srce skrbnemu Evtihu.

Potlej ji je hitro in ob kratkem dopovedal, kako in zakaj je prišel v palačo. Ko je imenoval ime svojega gospodarja, je močno zardela.

Ob poročilu, da jo sumijo kristjanstva, je prebledela in se zagledala nekamo v daljavo.

«Hvala ti, Evtih, dobri, zvesti», je polglasno govorila. Po kratkem molku je rekla z glasom, polnim nemira in obupa:

«O, prav je, da si prišel, o Evtih! Glej, ravnokar sem prebirala, že stotič prebirala Platonove dvogovore in druge spise in sem se bojevala z dvomi, ki se mi vsiljujejo vselej, če se le spomnim modrih in zanosnih misli tega velikega modrijana. — Evtih, ali ni bil tudi sam Platon prerok in predhodnik našega Odrešenika?»

«Bog mu je vodil misli in dosti resnice je bilo v njegovih naukih».

«Kaj je resnica, o Evtih?»

«Bog je resnica, prva in največja, večna resnica».

«Torej je bil božji poslanec, ker je učil resnico?»

«O Valerija, kako bi se upal to trditi? Ali iskal je resnico, vse življenje jo je iskal, to je res!»

«Ali ne uči Platon, da je največja, najsilnejša resnica, ki je začetek in življenje, pač misel, duh vsega dobrega in lepega?»

«Tako uči, o Valerija».

«Kaj ni torej ta misel — Bog?»

«Bog je Bog, o Valerija».

Vse, kar obstaja, vidni in duševni svet, — mar ni vse to le del te velike misli?»

«To je stvarstvo božje.»

«In duša tega stvarstva, — kje je?»

«V Bogu.»

«Ali ni duša tudi v misli in snovi, tako rekoč sredi med obojim in nad obojim, — nad obojim zato, ker je božja?»

«V spoznanju pravega Boga je duša prosta in božja.»

«Dà, v spoznanju je prosta, ali s telesom», s snovjo je združena.»

«Do smrti, samo do smrti, o Valerija.»

«Po telesni smrti, ki je samo prenavljanje in pretvarjanje snovi, pravi Platon, pa se duša preseli v drugo telo, v drugo snov.»

«Ne, o Valerija! Po smrti se duša marveč vrne k Bogu.»

«Saj to je tisto: vrne se k Bogu, ki je misel svetá in snov in vse.»

«Ne, Bog je Bog, o Valerija!»

«Vem, duša je neumrjoča in je bila prej ko telo, že pred rojstvom. Zmisel lepega in dobrega, pravičnosti in sleherne čednosti prinese že s seboj. Zares: največja misel je Bog, ki je vsesplošna duša sveta. Tej duši služiti je človeku dolžnost. Zato je treba spoznanja, modrosti, da se dvigamo v duhu, otresamo tako rekoč vsega telesnega in grešnega in spoznavamo resnico.»

Valerija je obmolknila in se zamislila.

Evtih jo je gledal in je molčal; potlej ji je rekel:

«Platonova modrost, o blaga Valerija, te je nekoliko zmedla. Prosim te, spovej se svojih dvomov duhovniku, da ti jih prežene z duhom večne resnice, ki jo oznanja v imenu Boga.»

«Kje je duhovnih, o Evtih? Saj ne veš, da so porušene cerkve v Solinu in da so pregnani Kristovi svečeniki...»

«Vsi?» je vzdihnil.

«Le v predmestju se skriva neki starček, ki je bil nanj položil blagoslovljene roke Maksim, škof,» mu je pripovedovala in mu izdala skrivališče svečenika. «Občina se zbira pri njem prav, skrivaj in meni ni mogoče priti do njega, — sam veš.»

Ob teh besedah je vstopila Priska, Valerijina mati, in je rekla:

«Slišala sem vajim pogovor in sem prišla, da te potolažim, o hčerka: Cesar se bo mudil v modrih pogovorih, ko ga obišče Scipijon Libanij, in médve bova mogli iti v Solin, da obiščeva starčka.»

Evtih je zdaj vnovič slišal, da cesar nadzoruje ženo in hčer.

Kakor ga je potrditev te vesti močno vznemirjala, ga je vendar veselila odločnost, pogumnost cesarice Priske, ki je bila skrivaj že prav dolgo go-reča in verna kristjanka.

Blaga tolažba mu je polnila srce, v duši se mu je utrjevala vera v povelicanje Kristove vere in v naglih mislih je videl splošni prerod vsega vidnega in duševnega sveta.

Iz teh misli ga je naenkrat splašila Valerija, ki se je takrat bojevala še z različnimi drugimi dvomi.

«Govorila sem ti o dvomih, ki mi, kakor praviš, nekoliko majejo Kristove nauke; a ti mi povej,» je rekla in je zardela, «ali je božji nauk tudi tista stroga zahteva, da moramo biti čutno popolnoma čisti in da se vdovec ali vdova ne sme vdruživati poročiti.»

«Božji nauk je, kar si rekla.»

«Torej čutna ljubezen je zoper Boga, je greh?»

«Ljubezen do Boga je dolžnost; vsaka druga ljubezen, ki je ni blagoslovljena cerkev, je greh, velik greh.»

«A Platon, božji izvoljenec, trdi, da je ljubezen moder nagon, ki hrepeni po dobrem in lepem, po sreči, blaženosti in neumrjivosti, — zakaj ljubezen je Bog, je temeljna misel življenja in je torej večna.»

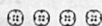
«Kdo ti je večji: Krist ali Platon?» je skoraj nejevoljno vprašal Evtih.

«Krist mi je Bog in Platon mi je prerok, predhodnik Kristov.»

Evtih je zmajaval z glavo in molčal. A ko mu je Valerija naročila, naj se vsak dan oglasi pri njej in naj naznani selinskemu svečeniku Atenokleju, da ona in mati začasno ne moreta hoditi k službi božji in po njegov blagoslov, se je počasi poslovil in preseče rekel:

«Pojdi, o Valerija, prav kmalu do Kristovega svečenika, da ti očisti dušo dvomov, ki si jih zajela iz Platonove modrosti!»

(Dalje prih.)

Slike z naše razstave, Št. 1.

GABRIJAN IN ŠEMBILIJA. (Dr. Ivan Lah.)

Povest o močnem vitezu Gabrijanu in lepi devici Šembiliji, kakor jo je napisal otec Remigij iz reda malih bratov na svetem otoku Lalkijanu, kjer se je godila ta povest).

IX.

Ko se vzbudila je Šembilija iz težkih sanj, ki jih je sanjala na postelji v samotni sobici, ozrla se je in pogledala okrog in rekla svoji materi: «Ah zdi se mi, da včeraj pod večer na vrtu sama sem ostala tam, da bila sama sem med rožami in vse okrog je bilo kakor noč, ki padla je na svet nenadoma, in črna tema je pokrila vse... Kako prišla sem v svojo sobico, povej mi, mati, in zakaj ta noč tako temna in strašna je prišla?» In rekla je gospa Odilija: «O drago dete, ne vprašuj nikar, ne žali srca svoje matere, nesreča težka se zgodila je, ki mati ne pozabi je nikdar. To ni zgodilo včeraj se zvečer, od takrat so že trije meseci prešli, odkar sem našla zbegana na grajskem vrtu te med rožami. Kako sem reva se prestrašila, ko sem te videla in mislila sem na svoj sen, ki prejšnjo noč sem sanjala ga o nevarnosti, ki ti preti kot beli liliji, ki proti nji je siknil želo gad... Tako sem našla tamkaj sredi rož in v svoje sem naročje vzela te in nesla v sobo te na posteljo in tu ležala si tri mesece, kot da umrla si; le zdaj pa zdaj se slišal je iz ust slaboten vzdih, ko govorila si o brezicah, in zvezde na pomoč si klicala, z vetrovi si se pogovarjala in ptičice povpraševala si o daljnih krajih in o potnikih, ki hodijo po njih utrjeni in sanjajo pod hrasti na večer. Vse to je bil oblasti strašne čar, bolezen kruta te je mučila, uničila ti je spomina žar, da nisi več poznala matere, ko se s teboj je pogovarjala. Tako ležala si, ubožica, in mrtvo, prazno predse gledala

z velikimi očmi odprtimi, kot da bi o nebesih sanjala. In nekaj vedno tam iskala si v daljavi temni nerazjasnjeni, a mi ob postelji smo plakali in čakali, da mine strašen čar, ki jasno ti zavest omračil je, da misli bile so ti zmedene in leka bilo ni ljubezni tej. Zato klečala sem ob postelji in sem prosila dobrega Boga, da se usmili te, nesrečnice, in reši mene težke žalosti. In on uslišal glas je matere, ki ljubi te, zaklad edini moj, otrok moj zlati, ti Šembilija.» In mati se sklonila je nad njo, na čelo, usta jo poljubljala, imena ji najslajša dajala in lila solze je hvaležnosti. A hčerka jo je nemo gledala. Počasi glavico je dvignila, pogledala okrog in rekla je: «Tri mesece ležala sem tako, da nisem o ničemer vedela, kako mogoče je vse to? Zakaj prišla je nadme kazen božja ta.» A mati jo je tiho gladila po zlatih laskih in jo tešila: «To božja je skrivnost od vekomaj, ki nam ostane nepojasnjena, ker po njegovi volji se zgodi na svetu vse in bil bi velik greh upirati se božji milosti. Hvaležni biti moramo zato, da konec je nesrečnih časov teh, da bolečina težka je prešla, da čari besni so premagani, da zopet zdrava si, Šembilija.» A hčerka je le tiho gledala in se ozirala in nje oči zagledale so se na vrh in tam iskale nekaj so v ormarnosti. A tam ni bilo cvetja več nikjer, jesen povsod je že zavladata, odnesla listje z vrhov je dreves in veje brez so bile gole vse, vzdaljavi les je bil ves tih in zlat, za njim zapad obžarjen v plamenih

zagrinjal se je v temni mrak zaves in prazne bile so gredice vse, cvellice vse iz njih so zginile in vse je bilo kakor prazen raj, ker krasni maj že davno je prešel in njega kras je nesel čas s seboj. Sklonila je na vzglavje glavico Šembilija in tiho vzdihnila; pogledala je svoji materi v obraz in rekla je čez čas: «Kako je vse prešlo, kar včeraj bilo je tako lepo, povejte, mati, mi, kje on je — moj prijatelj Gabrijan?» Prestrašila se grajska je gospa imena tega, ki v treh mesecih ga tolikrat je slišala — zaman ubožica je skrivaj upala, da hčerka nanj je pozabila že — in rekla je z besedo žalostno: «Odšel je v svet in nihče ne ve kam, odšel je sam in ni se vrnil več, želeli smo mu tisoč srečno pot, da bil drugod bi srečen kot pri nas. Lepo cvetel pod njim je grajski vrt, a vedi Bog, zakaj je šel od nas, prišel je čas njegov, pastir ubog nerad se loči od livad in staj, zato zapustil je naš grad in zdaj drugod veselo piska sredi paš. A rekel ni besedice o tem, in roke ni nikomur dal v slovo, zato ne vem, kje zdaj njegov je dom, a zdi se mi, da Bog je hotel sam peljati ga iz tujih krajev teh na drugo pot po volji vzvišeni, kot bilo davno je usojeno... Njegova volja bodi sveta nam.» Molče je slušala Šembilija besede te in solze iz oči so lile ji, ko se je spomnila, kako takrat na vrtu bilo je, ko stal pred njo je jasen, mlad, visok in ji govoril, kam ga vodi pot v široki svet, na slavnosten pohod, kako poljubil jo je zadnjikrat na sladke neme blede ustnice in je odšel po stezi skozi vrt in dalje, dalje tja čez breg in dol in dalje, koder cesta vodi v svet, in ona v vrtu osamela je... Sedaj vse jasno stalo je pred njo in vse je v svojem srcu videla, bolest in žalost, zapuščenost vso in rekla je otožno materi:

«Odpusti, mati, mi moj težki greh, sedaj spominjam dobro se na vse; prerada sem na vrt zahajala zvečer, ko bil je zunaj nočni hlad, takrat pomlad je bila še pri nas, cvetelo tisti čas je vse v gredah, in smeh je šel sladko šepetajoč skoz noč in strah me bilo ni nikdar, noči in zvezdic žar me vabil je — a ti v skrbeh si name mislila... Nekoč, prišlo je vse nenadoma, pokrila noč je svet in moj pogled zaman je iskal, kar je bilo prej, v brezmejni dalji vse je zginilo, kot da moj dan za gore je zašel — in mrak odel je vso široko plan — le v sanjah čudnih sem potem še kdaj nemirne nočne slike videla... O, pusti, mati, samo me sedaj, Od težkih sanj sem vsa utrujena, o daj, da odpočijem si od njih...» Zaspala tiho je Šembilija, a mati bdela v mislih žalostnih je poleg nje in jo premišljala besede te, hvalila je Boga, da hčerka je boleznj rešena, srce pa bilo polno je skrbi, bo-li molitev njena uslišana. Ko je preteklo teden dni — noči, res ozdravela je Šembilija, in vstala je iz postelje in šla in gledala na vrt... a tam? O, tam le veter sam je plesal prazen ples okoli brez in listje strgano z dreves prenašal in smejal se vmes nad vrtom je uničenim in z njim se krohotal je zloben smeh po vseh vrhah kakor hudobni duh, ki raj je razdejal, in glej, sedaj pobral je s tal uveli cvet in virgel spet ga je na tla in hitel je naprej... A včasih, ko zapadel je večer in mir prihajal je od daljnih gor, nenadoma je vse utihnilo in iz daljav se čul je vzdih težak, obzor večerni v zarji obsijan oznanjal z žarki je v tihotni mrak, da dan zašel je v tujo stran — in tam pošilja zadnji še pozdrav nazaj, dokler ne vrne se. Oblak neba obžaril je sijaj in iz daljav odseval je kakor spomin svetla iz onega sveta.

Nekoč tako je gledala zapad in šla na vrt sprehajati se je tiho pod večer in šla je po stezicah, ki po njih na pot je listje veter razpostlal, in prek gredic brez rož, tja v oni kot, kjer bele breze s svojih vej na tla vse zlato listje razpostlale so, kot da so čakale na njo, zato povsod je bila pot pripravljena za slavnostni prihod, in sredi njih je bila skrita kakor zlat zaklad prelepa pomladanska pravljica o časih radostnih, da bi ob nji sestra se naslajala, ko spet prišla bo k njim, in tiho skozi mrak so z vejami pošepetavale, ko so začule njen korak. Tako so jo pozdravljale in tih je dih šel skozi vrt. Šembilija ob njih se je ustavila, pomislila, pozdravila je bele brezice in rekla tiho je zamišljeno: «Oj brezice, ve sestre ljubljene, povejte ve, kam šel je vitez moj, moj Gabrijan, ki v majskih je nočeh sedel z menoj pod vami tu in v svet je šel neznano kam in zginil je kot solnce, ko za gore pade dan?» In tih šepet skoz veje je zavel in po vrhah je veter šepetal in list je pal uvel na tla, ko da se solza z breze utrnila je. In rekla vetru je Šembilija: «Ti, ki povsod te vodi pot čez vse dežele bližnje in oddaljene, povej, si videl kje na poti tej popotnika, ki z jasnimi očmi je šel naprej in mislil je nazaj na raj ljubezni in je spotoma ime Šembilije imenoval?» Pošepetal je veter z golih vej, kot da poznal bi to ime, in v mrak odhittel je, kot da ne ve, kako in kdaj ga slišal je na svetu tem, a list zašepetal besede je, ki veter jih prinašal je s seboj: «Oj Gabrijan, on šel je v boj» — in vse okrog je zopet v mraku utihnilo. In pozna ptičica zapela je nad vejami, kot da prišla nazaj iz daljnih krajev je in vprašala jo je Šembilija: «Oj, ptičica, ki priletela iz tujih si strani,

povej, si videla kje vojsko tam, ki se vali po cesti utrujena, in v nji so vitezi navdušeni — in tam junak je žalostnih oči, ki sam je sredi njih — ime mu je moj Gabrijan»... In ptičica naglas zažvrgolela je vsa žalostna, kot da ne more spomniti se nanj, je li v daljavi kje ga slišala, in odletela je, kot da drugod o tem bo še premislila. In vse je bilo tiho in zamišljeno, kot da začul se glas bo od nekoč, ki bo o njem prinesel skrito vest. In ko tako nekoč je čakala Šembilija na vrtu pod večer, glas tih je slišala, ki klical je iz dalj oddaljenih, samoto vso napolnil je nemir in skrit šepet ji šepetal je misel čudežno, in ona dobro razumela je in šla iz vrta je na pot, na ono pot, ki Gabrijan je nekaj šel po nji, ko je odhajal v tujo stran; in šla naprej po bregu je med njivami naprej čez polje in čez travnike in glej prek njih do daljnih je bregov vodila cesta bela v pramenih večernih vsa ožarjena, in šla naprej je vsa zasanjana v ta žar svetov oddaljenih in slišala je glas njegov, ki vabil za seboj jo je in klical njeno je ime. In bele breze so jo spremljale in listi pot so ji nasipali, in veter ji je pesmi šepetal o njem, ki vabil jo je iz daljav, in ptičke so po drevju letale, kot da kazale pot bi ji naprej... In šla pred njimi je Šembilija veselo radostno, kot da bi šla na sveto božjo pot vsa blažena. Ko je prišla gospa Odilija na grajski vrt in videla, da ni Šembilije nikjer, je strahoma v obupu vzkliknila: «Kam si odšla, o hčerka ljubljena, ko že večer pokriva svet in črna noč okrog zagrinja dol in log. Šembilija, oglasi se nesrečni materi.» In begala po vrtu je povsod, po gradu vsem in po okolici in hlapič z njo in vsi služabniki in dekle in družina grajska vsa

in niso našli je nikjer. Takrat gospa v bolesti vsa obupana je vzklíknila: «Na konje, jezdec, hitite vsi po potih vseh okrog po cestah in vaseh, čez grič in dol iščite jo, da predno pade noč, jo spet prinesete na grad nazaj». Planilli so na konje jezdeci in urno z grada so odjahali in dirjali po cestah in vaseh na vse strani čez grič in dol in res so našli jo, ko šla po cesti je vesela — radostna. In dvignili so v sedlo jo in so oddirjali nazaj na grad in so vrnili jo presrečni materi, ki sama je doma jo v težkih solzah čakala. Objela hčerko je in v posteljo je položila in vprašala jo: «Kaj te zvalilo je, Šembilija, da si odšla iz vrta grajskega zvečer pod noč, in kam hotela si tja v tuj svet iz doma našega.» Odgovorila je Šembilija: «Zaslišala sem glas, ki v tiho noč me klical je in vabil je tako, da šla za njim sem, ker sem morala, in zdelo se mi je, da bil je dan ves obsijan od soja rajskega in jaz sem šla na sveto božjo pot». To rekla je in je utihnila — le vzklíknila je iz srca in solz potok se vлил je iz oči. — Takrat spoznala je gospa Odilija, da prišel je usode težki čas, ki starec je o njem prerokoval, ko prišel rojstvo je oznanjevat. Tako glasil se višji je ukaz, da treba bo oddati božji dar, kot je usojeno, na otok Rab, ki sveti Kristof je njegov patron, da mine čar, ki deklici preti, če ne, zgodi se po besedi vse, kar sklenjeno je v višji milosti. In k Bogu je molila celo noč in za rešitev je hvalila ga, prosila ga je v vsej ponižnosti, da bi odpustil ji veliki greh, ki ga storila je v brezupnosti, da ni se pokorila, ko je čas prišel, kot velel starca je ukaz, da mu daruje žrtev ljubljeno, da vrne mu ljubezni sveti dar, ki bil ji čudežno je darovan,

ker upala je, da uslišal Bog je prošnje nje, da draga deklica ostala bi doma, da vitezi prišli bi viteški na stari grad za njo se v bojih lepih bojevat, da pevci pesmi bi prepevali, in ona bila bi kraljica njih, proslavljena po pesmih slavnostnih. In slišala je glas iz tmé noči, ki velel je, da spolni se ukaz, da večja se nesreča ne zgodi, dokler je čas, — In zjutraj drugi dan že konji stali so pripravljeni in mati hčerko prebudila je, peljala jo je v cerkev pred oltar in rekla je: «Oj, hčerka ljubljena, ti bila dar si božji in sedaj nazaj zahteva on te, ki te dal je srečni materi, da srečo to plačala z žalostjo bo v starosti, naj vse zgodi po njega volji se, ki sodi vse po svoji milosti, Kaj pretrpela sem od onih dni, ko si prišla kot rajska rožica, ker vedela sem, da prišel bo dan, ko boš odšla, ko dozori tvoj cvet; in zdaj prišla je ura ta. Na Rab odšla boš v samostan, da posvetiš svetniku se, patronu rabskemu, da v stanu preživiš deviškem dni, ki so ti sojeni, Šembilija, in jaz živela sama bom kot prej v samoti tihi in pobožnosti — da vidiva se v božji milosti, ko vrneš spet se k svoji materi...» Molče klečala je Šembilija in pred oltarjem glavo sklanjala in vstala je in z materjo odšla v jesenski vrt, kjer nanje čakala je družba vsa in se poslavljala... Zleteli konji so in grajski vrt pozdravljal je od daleč še svoj cvet, ki šel je v svet in bele brezice ostale so osamljene. Naprej hiteli konji so čez hrib in dol, prek gor in mej, kjer je vodila pot, in prišli so v deželo skalnato na zemljo kraško, k morju sinjemu Jadranskemu. Na bregu čakala je ladjica in tuj čolnar na nji odpeljal z jadri je razpetimi Šembilijo na stari otok Rab, da sveti dar tam izroči Bogu v zavetje tiho, v beli samostan.

Socialna važnost domače vzgoje. Spisala: P.

Značilno in razveseljivo za sedanjo dobo je dejstvo, da se naš svet čimdalje bolj zanima za vzgojo svoje dece, bodisi v duševnem ali telesnem pogledu. Če vprašamo članice naših društev, kakšnih predavanj si žele, nam odgovore: o vzgoji, to nam je tako potrebno. Celo iz oddaljenih gorskih vasi prihajajo do nas prošnje po takih predavanjih. V «Razgovorih» čitam vprašanja: večinoma vsa se sučejo okoli vzgoje ali vzreje otroka. Pouka o vzgoji si ne žele le izobražene matere, ki razumevajo zgrešeno pot najmlajše generacije, želi si ga tudi preprosta vaščanka, ki podzavestno sluti temno bodočnost zanemarjene ali razvajene mladine.

* * *

Človeška družba je že od nekdanj tako urejena, da spada vzgoja v prvi vrsti v področje žene. Že v onih davnih časih, ko je človek živel še napol divje, ko še ni bilo obdelane zemlje in ljudje še niso stanovali po udobnih kočah, je imela žena oni delokrog kakor danes. Človek je bil v neprestanem boju z živalmi bodisi zato, ker so ga napadale, ali pa zato, ker je potreboval njih meso in kožo — a v ta boj so hodili samo moški, ženske pa so skrbele za dom.

S svojim, čeprav še nerazvitim razumom je svet že takrat izprevidel, da je žena od narave določena v prvi vrsti za opravljanje domačih del, za porajanje otrok in oskrbovanje družine; radi tega pa nikakor ni bilo mogoče, da bi bila šla tudi ona v boj, da bi se tam izpostavljala nevarnosti in bi bil tako lahko cnemočen novi zarod. Poleg tega bi pa gotovo ne bil imel boj pravega uspeha; kajti kakor sedaj tako je žena imela gotovo tudi že takrat premalo potrebne telesne moči in preveč občutljivosti, da bi se bila mogla zmagoslavno veseliti nad krvavim nožem v živem telesu svojega nasprotnika — živali ali človeka. Žena se pač ni nikdar mogla izenačiti z moškim, predvsem ne na polju telesne moči. In če bi se bilo to zgodilo, bi bil to greh na njeni naravi in na njeni duši; zakaj žena, ki je po svoji naravi poklicana, da rodi človeštvu nova bitja, ne more biti po nikakoli stari postavi in po nikakem modernem nazoru poklicana, da naju ničuje človeška bitja.

V najožje področje ženske spada torej gospodinjstvo, materinstvo in vzgoja. Ta področja pa je moderna žena razširila preko praga svoje hiše v javno življenje. Žensko gibanje — feminizem — zahteva, naj odpre človeška družba ženi pot na vsa ona javna mesta, kjer more žena uveljaviti svoje prirodne sposobnosti.

Najvažnejše opravilo žene je gotovo vzgoja; žena, ki pravilno razume to nalogo, zna izvrševati tudi ostale dolžnosti. Saj pri vzgoji ne pride v poštev le materina oseba sama, temveč vsa okolica otrokova. Položaj v gospodinjstvu in družini pa je zopet le sad ženinega razporejanja in vplivanja.

Kaj pa je pravzaprav vzgoja? — Vsak otrok se rodi z večjim ali manjšim odmerkom dobrih in slabih lastnosti. To, kar je na otroku

dobrega, mora vzgoja pospeševati, razvijati, negovati; slaba svojstva pa je treba krotiti in s previdnim postopanjem ugonabljeti. Pri otroku, ki se rodi telesno zdrav in močan, gleda mati, da tudi takega ohrani, da ga vedno bolj krepí. Njena največja žalost je, ko vidi, da dete hujša in slabi.

Pri šibkem otroku pa je treba nadomeščati vse ono, česar mu ni dala narava. Skrbno mu mati izbira hrano, greje ga in uporablja vsa sredstva, da bi mogla dati otroku tisto zdravje in tisto krepkost, ki bi jo bil moral imeti že od rojstva: mati hoče izvojevati boj nad prirodnimi nedostatki. Telesna in duševna vzgoja ima dvojno pct: pozitivno, ki nadaljuje in izpopolnjuje otrokove prirodne dobre lastnosti, in negativno, ki kroti in pobjija slabe prirojenosti.

Kaj je torej vzgoja? Negovanje prirojenih dobrih sposobnosti, krotenje slabih svojstev, vplivanje razumnega in zrelega človeka na mladoletnega z namenom, da postane kristen član v človeški družbi. Vsaka mati mora imeti jasno pred očmi svoj cilj; to se pravi: vedeti mora, kaj naj doseže z vzgojo svojega otroka.

Na prvi pogled bi se sicer marsikomu zdelo, da to pač nikogar ne briga, kaj bo z njegovim otrokom. Pa poreče: otrok, njegovo zdravje, njegova vzgoja, njegov obstanek — to je stvar očeta in matere! Stariši, ki vstvarjajo otroka v ljubezni, ga rede s požrtvovanjem, vzgajajo z največjo skrbnostjo, bi morda vprašali: «Kdo drugi nego midva, oče in mati, naj ima še pravico, opazovati in soditi razvoj tega otroka, ki je plod le najinega žitja in bitja, najine radosti in trpljenja?» Skoraj bi rekli, da imata prav. Toda vzemimo sedaj dete, ki pride na svet kot nepotrebno breme. Oče in mati ga

Št. 3.

Slike z naše razstave.

Št. 4.

sprejmeta z jezo; morda je celo bolešno, morda tako, da nosi njegova bolezen pečat lahkomišelnosti zapravljenega zdravja starišev — očeta pijanca, matere lahkoživke! Ako tak otrok razvija ob slabem zgledu roditeljev le slabe lastnosti — ali je taka mati upravičena, jeziti se nad svetom, ki ima svoje pomisleke in obsoja slabo mater-rednico in morda še slabšo mater-vzgojiteljico? Ali ima taka mati pravico reči: «Kaj pa moj otrok koga briga? Moj je, jaz bom živela z njim; jaz delam z njim, kar hočem, in nihče drugi?» Ne, nima te pravice.

Dete namreč ni le privatna last očeta in matere, temveč je last cele človeške družbe. Otrok bolnih, pokvarjenih starišev ne bo samo na skrbi svojega očeta in matere; občinske in deželne bolnišnice, javni popoljševalni zavodi, ki se vzdržujejo z davki vseh občanov, bodo imeli skrb in stroške z njim. Ko tak človek doraste, je nevarnost, da ne bodo njegovi otroci zopet taki ali še slabši in zopet v breme človeški družbi! Slabo vzgojen otrok ni le v nadlogo in nesrečo domači hiši; kmalu pride v navzkrižje s svojo okolico, z zakoni, s pravili, ki jih zahteva občini, red, morala in vera. Pride v šolo — pokvari součence s slabim vedenjem; odraste — pohujšuje druge, krade, vara in goljufa; morda izvršuje še druga zla dejanja, ki so nasprotna človeškim, državnim in božjim zakonom.

Obratno pa otrok kot dober človek ni samo v ponos svojcem, temveč tudi v korist javnosti, človeštvu.

Zato se mora mati zavedati svoje širje socialne dolžnosti: ona ne vzgaja le lastnega otroka sebi, marveč tudi človeka človeštvu. In radi tega ima svet pravico, izrekatii sodbo o vzgojnem postopanju te ali one matere.

V zadnjem času si celo državne oblasti laste pravico in dolžnost do nadzorstva domače vzgoje. Marsikatera mati se še spominja, kaj je čitala v starih šolskih knjigah o Špartancih, modrem in izobraženem staroveškem narodu. Špartanci so smatrali otroka za državno last. Ko se je otrok rodil, so ga prinesli pred komisijo, ki ga je pregledala. Če je bil dovolj krepak, ga je sprejela za državljana in ga vrnila starišem; pozneje pa se je otrok vzgajal in izobraževal v državnem zavodu na stroške države. Ako pa je bil novorojenček slaboten, so ga takoj izključili iz človeške družbe; vzeli so ga starišem in ga nesli na neko goro, kjer so ga raztrgale živali, ali je umrl od gladu in mraza. Nam se zdi to grozovito, kruto. A Špartanci so hoteli imeti zdrav, lep in močan zarod, zato so vsakega bolehnega in pohabljenega otroka vračali naravi, mu odrekli pravico do življenja v državi ter ga izročali prirodnim silam, da ga uničijo. Otrok je bil last države, pod njenim nadzorstvom je rasel, se vzgajal in tudi živel za njo.

Že pred več leti so ustanovili na Angleškem posebna ženska društva, ki nadzirajo domačo vzgojo. Kjerkoli dobe mater, ki ni sposobna za to nalogo, ji vzamejo otroka in ga izroče javnim zavodom. Slične zavode ustanavljajo tudi že po drugih državah in sicer na pobudo ženskih društev.

Št. 2.

Slike z naše razstave.

Št. 5.

„On.“

Ž njim sem se sestal . . .
 Vedro lice in mirne otroške oči
 sem gledal pred leti —
 še zdaj ukovan sem, še zdaj vrli
 se pred mano.
 Si res to moj bratec, ali je duh
 samo tvoj priplaval? . . .
 Naj stisnem rokô ti! Tak suh
 in koščen izraz . . .
 Kak nemirne so tvoje oči,
 telo kak drgeče . . .
 Oprosti mi — sedi in se počij
 v zavetju varnem.

* * *

Prek ustien ironski nasmeh.
 „Pozabil sem, bratec, kaj je življenje.
 Ha—ha, ni to smešno?
 Ne glej me kot čudež in oznanenje!
 Še diham, ko drugi. —
 Po zakonu pride za zimo pomlad,
 se spaja s poletjem —
 nato pa objame jesenski nas hlad
 in zima prihaja . . .

Glej z mano je bilo takisto :
 spomladi je bilo . . .
 Takrat mislil sem nežno in čisto —
 poln vere in upa.
 Resnico sem čutil v poletju.
 Prezgodaj počival
 sem, bratec moj, v toplem objetju
 ob tihih večerih . . .
 In glej, ob tem žitju jasnem
 zdrgečem na rahlo.
 Zaslutil v zatišju sem krasnem
 hladen korak jeseni.
 Kako mi je bila misel uporna,
 kako so se mišice
 krčile! Sila čutom pokorna
 „Stoj!“ je ukazala.
 Stoj, o sladko poletje žarno,
 trajaj mi večno!
 Prek zakonov hodi, glej varno
 imaš tu zavetlje.
 Zastonj! jutro za jutrom slana
 je na vrt padala . . .
 Zdaj zadnja je cvetka pobrana —
 vse sanje, sanje . . .

Dušan Beg

IZVESTJA

DRUŠTVENA POROČILA

Žensko dobrodelno udruženje v Trstu

Prosvetni odsek je priredil 3 predavanja: pri Sv. Jakobu o «Tuberkulozi», pri Sv. Ivanu o «Delokrogu ženskih društev» ter o Dekliški vzgoji. Članice odseka pripravljajo «Cajanko», ki naj v prijetni zabavi združi vse bližnje dobrotnike in prijatelje našega društva.

Odsek za ročna dela je po prvi društveni razstavi razširil in poglobil svoje delovanje. Nepričakovani uspeh razstave je vzbudil obče zanimanje za naše tečaje, h katerim se priglašča vedno več gojenk. V kratkem bomo morale ustanoviti tečaje tudi po drugih krajih — žal, da nam v to primanjkuje potrebnih gmotnih sredstev.

Dobrodelni odsek je pomagal «Ženski podružnici Šolskega društva» pri božičnem obdarovanju siromašne šolske dece. Nekaterim najpotrebnejšim društvenim članicam je dal podporo v jestvinah.

Ženska podružnica «Šol. društva» v Trstu je tudi letos priredila siromašni šolski deci krasno in bogato božičnico. Obdarovanih je bilo nad 400 otrok (obleke in čevlji).

Marijina družba v Trstu je zadnje lanske polulete delovala precej uspešno. Razna predavanja in notranje predstave so nudile članicam pouka in zabave ter so bile obenem sredstvo za nabiranje denarja v dobrodelne svrhe. O Božiču je družba obdarila z obleko kakih 100 otrok iz mesta in okolice. Okrašena smrečica in božični igrokazi so še povečali veselje siromašne dece. Pri odhodu je dobil vsak otrok še zavojček sadja in peciva. Članice so nabrale med seboj tudi lepo vsoto za šolski obed pri Sv. Jakobu.

Organizacija vdov in sirot v Trstu je s svojimi skromnimi sredstvi razdelila številne božične darove, (obleke), katerih so bile deležne naše sirote iz mesta in okolice.

Dekliški krožek prosvetnega društva «Mladike» v Gorici je namenjen šoli odraslim dekletom. V programu ima dekliske večere, ki se prirejajo dvakrat na teden in imajo namen, priučiti dekleta družabnosti in sloge; vsakih 14 dni je poučno predavanje, enkrat v tednu pa petje. Inteligentnejše članice si same sestavljajo predavanja, da se vadijo v mišljenju in samostojnosti. Kadar ni predavanja, pa pojejo, čitajo in deklamirajo. Krožek uvede čimprej še

deklško telovadbo. Ustanovil se je tudi dramatični odsek, v katerem bodo sodelovali fantje in dekleta. Društvo «Mladika» ima zadnji čas tudi skupno cerkveno opravilo v slovenskem jeziku.

Splošno žensko društvo v Gorici je priredilo letos deci prav lepo božičnico. Pred prazniki je bila v društvu dečja predstava, ob tej priliki so bili navzoči otroci obdarovani s slaščicami. Približno 200 siromašnih mestnih otrok je kasneje dobilo oblekice, nekateri pa čevlje. — Po praznikih se je vršil I. društveni ples, ki je tudi prinesel precej dohodkov, ki se uporabijo v dobrodelne svrhe.

PO ŽENSKEM SVETU

Materinska in dečja nega v različnih državah. Današnji življenjski boj žene sili tudi mater iz doma za trdim zasluzkom. Ker je pa zdravje žene kot matere neizmerne pomena za njeno potomstvo, je naravno, da štiti država mater in nedoraslo deco s posebnimi zakoni.

V južnoameriški republiki Čile ukazuje državni zakon, da mora vsako podjetje, v katerem je nameščenih več kot 50 žen, imeti poseben prostor, kjer morejo matere dojeti svojo deco. V peruanski republiki (tudi v južni Am.) določa zakon, da ne sme žena delati 20 dni pred porodom in 40 dni po porodu. Delodajalec ji mora plačevati tekem teh 60 dni 60% mezde; če pa jo odpusti iz službe tri mesece pred ali po porodu, ji mora plačati mezdo za 90 dni. Žene in otroci morajo imeti pri delu priliko, da lahko sede. Po vseh delavnicah morajo biti sobe, kjer matere lahko doje. Danski zakon določa, da ne smejo po pekarnah in slaščičarnah žene delati prej nego 4 tedne po porodu. V tem času dobivajo podporo iz javnih fondov. Tak je tudi belgijski zakon. Na Nizozemskem ne smejo žene na katerokoli delo 8 tednov po otroški postelji. Ženam in otrokom so nekatera dela sploh zabranjena radi higijske nevarnosti. Tako na pr. se ne sme nobena oseba pod 16. letom namestiti po pralnicah za umazano perilo. Žene in otroci se ne smejo sprejemati v take delavnice, kjer se kvari zrak s plini ali pa kjer so higijske naprave nezadostne (vlaga, tema, bližina stranišča, gnojišča, kanalov itd.). Tudi ne smejo delati tam, kjer toplota presega 32° C.

Dr. Ksenija Atanasijevićeva je postala docentka na filozofski fakulteti beograjskega vseučilišča. Študirala je v Beogradu, Zenevi in Parizu ter napravila izpit

in doktorat iz čisto filozofske skupine ter iz klasičnih jezikov. Spisala je več znanstvenih del, ki so objavljena po raznih naučnih vestnikih in knjigah; po časopisih pa priobčuje krajše referate. Tako je sedaj tudi v Jugoslaviji ženam odprta pot do vseh šolskih mest: od osnovnošolske učilnice do univerzitetne katedre.

Srbkinje-odvetnice. Nedavno so napravile 3 Srbkinje sodnijsko-odvetniški izpit: ge. Jelena Mihajlović-Gjorićeva, Smilja Jovanović-Kriknerjeva in dr. Ruža Vinterštajn-Jovanovića. To novo napredovanje žene ni izzvalo v javnosti nikakega odpora in pomisleka, kar se je često dogajalo pri drugih sličnih slučajih. Naše čitateljice gotovo zanima, kako izvršujejo omenjene odvetnice svoj posel: Ena je že otvorila svoj urad; druga je še v državni službi in čaka, da bo imenovana za sodnico; tretja pa se mora kot mati treh nedoraslih otrok še posvečati izključno le svojem domu. Kakor hitro bo mogla biti nastavljena, bo prevzela mesto na sodišču ter bo brezplačno zastopala kazenske zadeve žen.

Tatjana Pavlova, mlada ruska umetnica, triumfira kot dramatična igralka v najodličnejšem rimskem gledališču. V dveh letih se je tako priučila italijanščine, da jo govori z vso spretnostjo in fineso. Njena igra, način uprizarjanja, sploh vse njeno pojmovanje gledališke umetnosti vzbuja v izbirčni in strogi rimski kritiki nepopisno občudovanje in navdušenje. Doslej je izvajala isti repertoar kakor pred leti v Moskvi; njena želja pa je, da bi nastopila tudi v pristnih italijanskih komadih, predvsem Goldonijevih.

Doma je iz Jekaterinoslava. Igrala je najprej v Kijevu, Odesi, Harkovu, naposled v Moskvi. Boljševiški prevrat je tudi njo oddaljil domovini. Preko Odese in Carigrada je prišla v Pariz, od tu pa v Rim. Dve leti je živela v večnem mestu, samotno in nepoznano; študirala je italijanščino in se pripravljala na prvi javni nastop. Občinstvo, skeptično v presojanju drugorodnih umetnikov, pa jo je takoj sprejelo kot oznanjevalko nove odrske umetnosti. Nekateri jo povišujejo celo nad Eleonoro Duse, svetovnoznanu ital. igralko.

MATERINSTVO

«**Otrok je neješč**», tako pogosto tožijo matere in prosijo zdravnika pomoči. Ali le malokdaj je temu vzrok bolezen, navadno je le posledica razvajenosti. Tudi tek je neke vrste navada, ki jo je treba detetu prav privzgojiti. To pa se doseže le z redom v hrani, in sicer že pri dojenju. Otrok naj dobiva hrano le v določenih obrokih; vmes pa mu ne dajaj biškotov, bombonov i. dr. Dete, ki sede

k mizi gladno, ne bo izbirčno in ne bo premetavalo jedi po krožniku.

Jed je otroku neobhodno potrebna, ne samo da raste in se redi, temveč tudi zato, da se dovolj okrepi za odpor proti boleznim. Otroci, ki ne uživajo redne in zadostne hrane, so suhi, blede, sitni, nestalni in nervozni ter razdražljivi. Ni skoraj boleznij, ki bi se jih ne lotila. «Če kura v vasi oboli, pa se njena bolezen prime mojega otroka», tarnajo ljubeče matere. Najnevarnejša pa je za take otroke jetika. Zdravniki imajo stare izkušnje, da je tuberkuloza v onih družinah najbolj razširjena, kjer so bili otroci neješči. Če telo ne dobiva dovolj hrane, se tako izpostavi in oslabi, da se ne more upreti bolezenskim kalem. Znanost je to dokazala na neštetihi živalih, Slabo hranjene ali sestradane živali hitreje sprejmejo vcepljene bacile nego dobro rejene. Pa tudi hitreje in resneje obole ter se ne morejo ubraniti smrti. Zato je zdrav in dober tek najboljša obramba proti raznim boleznim, zlasti nalezljivim. S tem pa ni rečeno, da morajo roditelji otroka «pitati vedno z veliko žlico», mu neprestano tlačiti v usta izdatne jedi, kakor meso, jajca, mleko ali pa vse ono, kar «rad je». Zdravo dete se mora privaditi na vsako hrano, seveda mešano (meso, zelenjava in moka). Ne sme pa biti otroška hrana premočno začinjena z dišavami ali pa prestana in pokvarjena. Res je tudi, da nekateri otrok gotove jedi sploh ne prenese in jo izbljuva; v tem slučaju ga nikakor ne smemo siliti. Neizbirčnost v jedi je tudi velikega pomena za poznejše otrokovo življenje. Lažje bo živel v svetu; zdravje, moč in odpornost bodo njegovi zvesti spremljevalci in graditelji njegove sreče.

GOSPODINJSTVO

Nekaj o reji perutnine. Čitala sem pred časom v neki knjigi, kako dobra, potrpežljiva in mirna je pura, ko valji in tudi potem, ko se ji izležejo piščeta. No, hotela sem se prepričati in lani sem si kupila puro. Podložila sem ji 13 jajec — tako za poskušnjo, sem rekla — in 9. feb. se je izleglo 12 piščet. Izprevidela sem res, da je pura taka, kot je pisala knjiga. Skromna, mirna in skrbna krušna mati!

Ker se mi je večkrat zgodilo, da so kokoši pozno kločile, ali nekatere celo ne, sem si preskrbela letos 2 puri in purana. Ena teh je legla začetkom decembra in na Silvestrovo se je izleglo 13 piščancev; od teh se mi je eden zadušil, drugih 12 pa je čvrstih, živih in močnih. Hranim jih z mlekom in kruhom, prve dni sem jim dajala tudi trdo kuhano jajce, na drobno sesekljano. Dajem jim kuhan riž ali testenino, včasih jim se-

sekljam svoj del kuhanega mesa — in prosa. Za velikonočne praznike upam, da bomo imeli specialiteto na mizi: ocvrte piščance. —

17. januarja je legla tudi druga pura, a ta na svoja jajca; znesla jih je 13 in tam obležala. Z mladimi purami — pravijo — je križ, ker je žival zelo občutljiva in nežna. A če se nanjo pazi, mislim, da mora iti po sreči. Kako jih pa vzgojijo oni Istrani, ki jih pripeljejo za Vse svete cele jate v Trst? Kokoši pa bi ne podložila po aprilu nikdar več. Vročina jim škodi prav gotovo in piščeta, izležena v hudem poletju, ne vspevajo dobro. Jaz sem poskušala to in ono, zato govorim iz lastne skušnje. Sicer pa nas, meščanke, ki moramo vse kupovati za te živali in nimajo, da bi se svobodno pale in poiskale same kaj hrane, taka kokošja reja stane ogromnega denarja. Pa si mislim: ta gospa ima to, druga drugo razvedrilo, zakaj bi ne imela tudi jaz svojega? In moje razvedrilo so ravno moje lepe kokoši! Bog daj srečo, da se mi ne zgodi, kot se mi je zgodilo pred par leti, ko je v enem popoldnevu poginilo 20 glav — 19 kokoši in lep, velik racman!

KUHINJA

Punčev cvet. Vzeml 8 pomaranč in 8 limon, na njih obrl baj 28 dkg sladkorja. Nato iztisni sok iz vseh pomaranč in limon ter deni sladkor in sok v dvoliterski lonec, prilij še tri osminke litra posnetega nezavretega mleka in toliko belega vina, da je lonec poln. Pokrij in postavi črez noč na toplo, da se zagriže. Drugi dan se ta sok dvakrat zaporedoma počasi precedi skozi gosto ruto. Medtem ko se drugi odceja, zavri tri četrt litra vode in popari ž njo 8 žličic čaja in pokrij posodo. Deni v kotliček 8 žlic sladkorja ter ga mešaj nad ognjem toliko časa, da porumeni in požene penice. Prilij tri četrt litra vode in dodaj 1 in pol kilograma sladkorja ter kuhaj tako dolgo, da se tekočina potegne, ko kane od žlice. Nato prideni temu še precejšen čaj in prej pripravljeni sok ter vri vse skupaj še 10 minut. Ko odstaviš, prilij še tri osminke litra ruma in nalij cvet v male steklenice, ki so pripravnejše nego večje.

Punčev cvet mora stati vsaj 6 mesecev. Uporabljam ga mesto čaja. kadar hočem komu posebno postreči. V čašico nalijem za prst visoko cveta, nato pa vrele vode. Gospodom dam na mizo še ruma.

T. S.

Sladkor v kockah in v sipi. Večina gospodinj se je zadnja leta tako privadila sladkorju v sipi, da se niti ne zmeni več za sladkor v koscih. In vendar je ta vrsta sladkorja mnogo bolj priporočljiva,

čeprav je dražja. Ta sladkor je namreč bolj izčiščen in zato tudi bolj sladek.

Dolnikova,

ROČNA DELA

Žensko dobrodelno udruženje v Trstu je priredilo o novem letu svojo prvo razstavo ženskih ročnih del. Društvo je zasledovalo pri tem tri cilje: da zadobi na razstavi pregled ročnih del, ki so bila izvršena v društvenih tečajih pri Sv. Jakubu, pri Sv. Ivanu in v Škednju; da pokažejo naše članice sadove svoje pridnosti in umetnosti ter si dajo s tem vzajemno spodbudo in ideje; da vidi, da-li in v koliko je vplival naš list s svojo sicer skromno prilogo pri ročnem delu našega ženstva.

Zato hočemo tudi razdeliti razstavljenе predmete na tri kategorije v gorenjem smislu. Žal, da nam okoliščine niso dovolile razdeliti tudi razstavljenа dela radi lepšega pregleda v tri skupine.

Tečaji so bili na razstavi pravzaprav le malo zastopani. Ne da bi v tečajih malo delale, saj so splošno zelo dobro obiskani in učenke prav pridne. Toda v tečajih se večinoma izdelujejo le potrebne stvari, udeleženke izdelujejo obleko zase in za svojece, vse te stvari pa gredo takoj v rabo ter niso bile razstavljenе. Vendar so tudi tečaji razstavili krasna dela. Najlepše in najbolj dovršeno delo je bilo gotovo veliko posteljno pregrinjalo in enake zavese v Hardanger-tehniki. Delo je bilo mojstersko izvršeno in tudi v razporedbi zelo posrečeno. Del te posteljne odeje je razviden na sliki št. 3, visi na steni. Drugo posteljno pregrinjalo je razvidno na sliki št. 1 (na steni); je iz belega etamina, z azurji in idrijskimi vložki, ki jih je mala učenka našega tečaja tudi sama izvršila. Delo je bilo po svoji sestavi in izvedbi zelo enostavno, vendar je pričalo o dobrem okusu mlade vezilje. Tečaji so dali še drugih lepih zavese, prtov i. t. d. v najrazličnejših tehnikah in predvsem mnogo različnega, okusno okrašenega posteljnega in osebnega perila, izvedenega v angleškem vrbodu, rišeljé i. t. d. Pozabiti ne smemo modnih pletenin, med katerimi so se odlikovale nekatere lepe ženske jopice in velika množina idrijskih čipk in vložkov, ki so skoro izključno delo otrok.

V drugi skupini del, t. j. med deli, ki so bila izvršena izven tečajev, bi nam bilo težko določiti, katero delo zasluži prvenstvo. Krasne so bile dvojne zavese, izvršene v angleškem vrbodu na platnu po risbah v renesančnem slogu (gl. sliko št. 2), dalje zavese in pregrinjalo v Hardanger-tehniki, številni prti in priči, večinoma angleški vbod in rišeljé, množina najraznovrstnejših blazin v vseh mogočih tehnikah, ki so tvorile kaj pestro skupino, ki je deloma razvidna iz

slike števil. 1. Ista slika nam kaže tudi originalen krasen podolgašt platnen prtiček, vezen z modro-rdečo prejico na belokranjski način, posnet iz albuma belokranjskih vezenin prof. Siča. Ne smemo pozabiti še lepih bosanskih in čeških bluz ter raznih igračk, med katerimi je bil tudi precej velik slon, ki ga je pridna mamica sama izdelala svojemu otroku (št. 5).

Ne bilo bi vestno od nas, če bi hotele samo hvaliti vse vprek, saj je naša naloga čistiti iz naših domov, kar ni okusnega ter kazati našim ženam in dekletom pravo smer, da ne trosijo svojih moči za stvari, ki so neokusne in nepraktične. Kaj mi je s tem pomagano, če si kvarim oči z vezenjem cele serije sličic, ki naj predstavljajo muze, letne čase ali kaj že! Po toliki muki in tolikih izgubljenih urah imam pred seboj stvar, ki ni niti potrebna, niti okusna, s katero sem kvečjemu pokazala svojo »bravuro«, stvar, ki pa je in ostane vedno slaba kopija več ali manj dobrega originala. K sliki je treba čopiča in barve, šivanke in nitka naj služita v druge svrhe. Neokusni se mi zde tudi tisti veliki vzorci s cveticami, venci ali kitami cvetja, izvršeni v pestrih barvah s križnim vbodom. Križni vbod se najbolje prilega našim slovanskim motivom, ki se skoro vedno drže raznih geometričnih oblik. Ni ga skoro predmeta, ki bi se ne dal kaj okusno okrasiti z njimi. Priporočamo torej našemu ženstvu, naj se jih pridno poslužuje in naj ne vporablja tistih kričečih nemških makov, rož in tuliponov na temnem kanevasu in tistih neokusnih secesionističnih ornamentov v ravno tako neokusnih svetlih barvah.

V tretji skupini so bila dela, izvršena po vzorcih iz naše priloge, ozir. pod vplivom našega lista. Niso bili to nikaki bravurni komadi, pač pa je vela iz njih neka toplina, neka prijetna intimnost in ubranost. Naše geslo je: z malim trudom in v malem času napraviti stvari, ki so praktične, toda ne banalne, okusne in, kar je glavno, ki so naše! Videle smo tako niz lahkih, večinoma belih letnih oblek in bluz, okrašenih z vezeninami v križnem vbodu večinoma po slovenskih in maloruskih motivih; ti izdelki so naravnost tekmovali drug z drugim. Ko bi bili na prodaj, bi bila res težka izbira. Podoba št. 4 nam žal niti od daleč ne more dati prave slike vsega tistega bogastva in barvah in formah, ki nam ga je nudil pogled na te obleke. Videle smo med njimi tudi izvrstno posrečeno kombinacijo motivov iz okoličanskih peč, izvedenih v črno-rdeči barvi na belem etaminu; zbudila je splošno občudovanje. Enak motiv v svetlorumeni barvi na beli bluzi je kaj nežno učinkoval. Med oblekami je zavzemala častno mesto na novo sestavljena dekliška narodna noša,

kreacija Zavoda Šolskih Sester v Mariboru, ki so sestavile po vzoru raznih jugoslov. narodnih noš kaj čedno dekliško belo nošo, ki je okrašena z bogatim pestrim vezenjem. Sliko te noše in natančen popis objavimo v marčni številki našega lista. — Nekaj nenavadnega za nas je predstavljal namizni prt iz sivega platna, originalen načrt, posnet po čeških narodnih motivih in vezen s šareno volno. (Gl. sliko št. 3). Čedna je bila tudi kombinacija z malim črno-rdečim maloruskim motivom in ozko črno vijogo na belem zagrinjalu ter posteljni preprogi. (Vidni deloma na sliki št. 3, desno zgoraj).

Da se naši narodni motivi dado uporabiti vsestransko in v najmodernejših tehnikah, so dokazali tudi razni drugi predmeti. Videle smo tako okusno izdelano mapo, slikano na priprosti lepenki, krožnike, škatlje, razne lesene posodice, a med temi se je odlikovala večja škatlja v metaloplastiki iz kotlovine z vložnimi rdečimi kamenčki.

Goriško «Splošno žensko društvo» se je udeležilo razstave s precejšnjo množino različnih del, med katerimi je bilo nekaj originalnih in zelo okusnih: lepe so bile brisače z originalnimi rdeče vezenimi bordurami, prav lepa platnena blazina z vezenimi solčnicami po lastnem načrtu in veliko drugih, ki jih radi pomanjkajna prostora ne moremo naštet. Naj omenimo le še lične predpasnike, ki jih je društvo pripravljalo za šole po belokranjskih vzorcih.

Nemogoče nam je omeniti vsega, kar je bilo vredno hvale, podrobnosti bi nas zapeljale predaleč. Strokovnjaško oko bi našlo marsikatero hibo, ki se pa mora v danih razmerah prezreti. Razstava je presegla vsako naše pričakovanje in smo je lahko z vso pravico veseli. Vzbalila nam je najboljša nade za bodočnost in nas utrdila v našem stremljenju. Napolnila nam je tečaje, kakor si nismo nikdar pričakovale — imamo v tečaju pri Sv. Jakobu celo dekleta iz koprške okolice! Privabila je našemu listu veliko število naročnic, tako, da moramo že sedaj ponatisniti prvo številko.

Nagrado so dobile: Roza Bremčeva od Sv. Jakoba, (pleteno stojalo s košarico za ročna dela), Miroslava Sancinova iz Škednja (pleteno košarico za ročna dela), Zalka Škeriančeva iz Bazovice (2 prtička za omarico), Vekoslava Martelančeva s Barkoveli (blazino), Jelica Čokova iz Kozine (uisalno mapo), Ana Fuchsova iz Rojana (usnjeno torbico), I. Gomizeljova od Sv. M. M. Sp. (torbo za na trg), Pavla Želetova (podstavek).

KNJIŽEVNA POROČILA

Gospodinjski koledar za l. 1924. Uredila Utva. Že nam je znan ta koledar.

saj že nekaj let prihaja v naše roke. Kakor pove naslov, je ta koledar zares gospodinjski, ker podaja v kratkih izvlečkih vse, kar je pri gospodinjstvu neobhodno potrebno. Ima poleg navadnega koledarja črtice o gospodinjskih potrebščinah, o domu, o ženskem vprašanju in o ženskem pomenu sploh. Ti sestavki so deloma prav jedrnat in vsaka gospodinja bo zdaj pa zdaj rada pogledala vanje. Poleg teh člankov je v koledarju tudi obširen troškovnik, nekaj, kar je pri gospodinjstvu toliko pomena. — Ker je ta koledar edini te vrste, vem, da ga ne bo pogrešala nobena hiša in si ga bo nabavila vsaka gospodinja. Zato se mi zdi skoraj odveč priporočati še posebej ta koledar. Upam, da ga imate že povsod. (Dobiva se po vseh naših knjigarnah). M. K.

V «Splošni knjižnici» so izšla zadnje čase sledeča dela:

Ivan Albrecht: «Andrej Ternouč» (Broš. Din. 6.—, vezana Din. 11.—). Prijetno zabavno čtivo, v katerem se pisatelj posmehuje človeku, ki zлага pesmi, a ne iz notranjega nagona temveč z namenom, da se pripiku temu ali onemu. Ker srečujemo v življenju res slične «pesnike», čitamo to povest s tem večjim užitkom.

Franz Veber: «Problemi sodobne filozofije». (Stane broš. Din. 20.—, vez. Din. 30.—) To knjigo priporočamo čitateljicam, ki se zanimajo za višjo znanost. V poljudno učenem spisu kaže pisatelj svoje in razne moderne vidike napram filozofiji in njenemu razmerju do vsega kulturnega udejstvovanja človekovega.

Izšli sta tudi dve krasni mladinski povesti v obliki igrokaza: Pavla Golije: «Peterčkove poslednje sanje» in Frana Milčinskega: «Mogočni prstan». (Cena broš. Din. 12.—, vez. Din. 17.—) Obe deli je že vprizorilo ljubljansko gledališče v velik užitek malim in odraslim. Večina naših otrok ne bo mogla videti teh krasnih iger na odru, zato pa jim jo lahko stariši preskrbe v omenjeni izdaji za nizko ceno.

RAZGOVORI

Odgovori.

1. Rekrutka z dežele. Pri naših priprostih ljudeh slišimo kaj številna in različna pravila glede nege dojenčka. Čeprav je vse to le prazna vera, nam vendar dokazuje, za kako važno je smatrala naša prababica odgojo male dece. Posebno so čuvala navoroženčka prvega dežja in mraka. Pa tudi izobražene matere se boje nositi otroka v mraku zunaj, kar pa seveda ne škoduje, če je otrok

vremenu primerno zavito. Da more doječa žena izgubiti mleko ali povzročiti nesrečo v hlevu, predno ni blagoslovljena, je istotako le prazna vera. Vendar nam je tudi to dokaz kako silno uvažuje naš svet dojenje in kako ceni materinstvo, kateremu je po njegovem mnenju tudi božji blagoslov neobhodno potreben.

U.

2. Otroek naj vživa do sedmega tedna in tudi do sedmega meseca izključno le materino mleko. Če pa mati res ne more dojiti, naj mu daje sledečo hrano:

Uporablja naj kravje ali kozje mleko. Kozje mleko je vsled svojih sestavin nekoliko prikladnejše in tudi zanesljivše, ker kože niso tako pogosto jetične kakor krave. Mleko mora biti pa od zdrave krave ali koze. Živali so lahko krmljene tudi z zeleno travo in ne samo s suhim senom, kar hočejo nekatere matere. Boljše je mleko od različnih krav nego vedno samo od ene. Snaga pri molži mora biti seveda popolna. Ko dobiš mleko, ga takoj skuhaj, vre naj z valcem tri minute. Nato ga pokrij, postavi na mrzlo (poleti najbolje na led!). Kravje in kozje mleko je močnejše od ženskega, zato mu je treba primestati vode; pridejati pa je treba sladkorja. Od prvega dne do konca drugega tedna dobi otrok 1 del mleka z dvema deloma sladkorne vode; v tretjem tednu 1 del mleka pomešanega z dvema deloma sladkega sluzja; od četrtega do osmega tedna pol mleka in pol slad. sluzja; v tretjem mesecu $\frac{2}{3}$ mleka in $\frac{1}{3}$ slad. sluzja; v četrtem in petem mesecu $\frac{2}{3}$ mleka in $\frac{1}{3}$ sladke močnate vode; v šestem mesecu $\frac{3}{4}$ mleka in $\frac{1}{4}$ slad. močnate vode; ravno tako v sedmem; od osmega dalje pa samo mleko. (Dalje v prilogi.)

3. Glavni vzrok, da povijajo otroka, je v tem, ker mislijo, da drugače ne bo ravno zrastel. Angležinje in Američanke pa sploh ne poznajo povoja, a so vendar otroci ravni kakor naši. Pozimi je povito dete vsekako sigurneje zavarovano pred mrazom nego samo zavito. Tudi je otroka v povoju lažje pestovati. Če ga že povijamo, mu moramo pustiti ročice proste in tudi nožice naj bodo le rahlo povite. Da se dete ne razbrca, morajo biti plenice dovolj velike, da se podvijajo.

Dolnikova.

4. Veneranda. Iz rips-vile najbrže ne boste mogli odpraviti madeža od tintnega svinčnika. V drogeriji ne poznajo nikakega sredstva in celo v kemični čistilnici ne jamčijo za odpravo. Še manj pa, da bi se svila ne pokvarila pri tem. Če se vam pa vendar posreči s kako rečjo, vas prosim, da mi sporočite, na kak način ste to dosegli.

U.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici**Corso Verdi „Trgovski Dom“**

TELEFON ŠTEV. 50. ————— Brzovjavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavn in rezerve: **CENTRALA : LJUBLJANA** Dinarjev 60 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst

Obreštuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše. — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih zaprtο.

KNJIGARNA - PAPIRNICA - KNJIGOVEZNICA

J. ŠTOKA
TRST

VIA MILANO ŠTEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstne pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemlje-knjižnih in bančnih knjig tudi v urad. prostorih v mestu in tudi na deželi.

ZALOGA POHIŠTVA

ANTON BREŠČAK

— GORICA —

Via Carducci 14 (prej Gosposka ulica)

Doma, kar manjka, pregleda naj vsak,
Vse naj napiše si pri dnevni luči,
Omare, mize, stole posteljnjak,
In vse kar rabi sploh v domači kući,
Kar manjka, to mu preskrbi BREŠČAK,
Štirinajst številka, ulica Giosuè Carducci.

POZOR !! RUDOLF KNEZ POZOR !!**Piazza de Amicis 3 (na Kornu)**

ima v zalogi moško in žensko blago in izgotovljene obleke. Sprejema vsakovrstna naročila za obleke po meri in najnovjšem kroju. — Nevesta in ženin dobita pri tej tvrdki vse potrebno po ugodni ceni! Postrežba točna.

Čevljarnica Forcessin

□□□ TRST - Via Caprin šte. 5 pri Sv. Jakobu - TRST □□□

Kdor išče obuvalo
cenó a vendar lepo,
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“,
kl v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatinu —
najboljše čevlje daja . . .

Podružnica
Via Udine 2

Podružnica
Via Udine 2

Predmeti za bolnike trebušni in kilni pasovi

v

Parfumeriji - mirodilnici

E. Grapulin

Gorica, Corso G. Verdi 27